

І.Ю. Дишко, Н.В. Маркович

**МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ**

У статті узагальнено наукові проблеми, які стосуються сутності та природи функціонування підприємств з участю іноземного капіталу, визначено особливості здійснення їх обліку й аналізу, а також внесено пропозиції щодо підвищення ефективності управління фінансовою діяльністю підприємств з іноземними інвестиціями.

Ключові слова: витрати, управління витратами, аналіз, аналіз діяльності підприємства.

Літ. 14.

И.Ю. Дишко, Н.В. Маркович

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УЧЕТА И АУДИТА
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ С ИНОСТРАННЫМИ
ИНВЕСТИЦИЯМИ**

В статье обобщены научные проблемы, касающиеся сущности и природы функционирования предприятий с участием иностранного капитала, определены особенности осуществления их учета и анализа, а также внесены предложения по повышению эффективности управления финансовой деятельностью предприятий с иностранными инвестициями.

Ключевые слова: затраты, управление затратами, анализ, анализ деятельности предприятия.

I.Y. Dyshko, N.V. Markovych

**METHODOLOGICAL ASPECTS OF ACCOUNTING AND AUDIT FOR
ENTERPRISES WORKING WITH FOREIGN INVESTMENTS**

The article generalizes the scientific problems related to the essence and nature of enterprises operating with foreign capital participation; peculiarities of accounting and analysis at them are determined, and propositions concerning the efficiency increase of the financial activities of enterprises working with foreign investments are carried out.

Keywords: costs; cost management; analysis; enterprise performance analysis.

Постановка проблеми. Сучасна ситуація в економіці України потребує вирішення таких кардинальних і взаємопов'язаних проблем, як вихід із кризи та перехід до нових методів господарювання.

Перспективою виходу України з кризи може бути створення потужної виробничої бази за участю інвестованого капіталу. В її основі повинні лежати передові технології, новітня техніка, організаційно нові форми праці. В умовах значного дефіциту внутрішніх фінансових ресурсів в Україні актуальним стає залучення іноземних інвестицій.

В українській економіці необхідність іноземних інвестицій обумовлена низкою причин. По-перше, іноземні інвестиції поповнюють обмежені внутрішні заощадження та сприяють фінансуванню на мікрорівні (підприємство), мезорівні (галузь) і макрорівні. Вони використовуються для фінансування поточного рахунку платіжного балансу, який є характерною рисою перехідної економіки. Це зумовлено необхідністю імпорту обладнання для модернізації і реструктуризації економіки, що, у свою чергу, сприятиме майбутньому еконо-

мінному зростанню і розвитку. По-друге, вони забезпечують обмін виробничим досвідом і, по-третє, полегшують доступ до зовнішніх ринків.

Залучення коштів іноземних інвесторів для здійснення економічних перетворень у нашій країні може бути реалізовано тільки за умови повної довіри і співпраці між учасниками інвестиційного процесу, забезпечення їх оперативною та достовірною інформацією.

У зв'язку з цим питання розробки ефективної методики обліку й аналізу іноземних фінансових інвестицій з урахуванням вимог національних і міжнародних стандартів, а також сучасних досягнень у галузі інформаційних технологій набуває особливої актуальності. Аналіз результатів досліджень вітчизняних учених-економістів свідчить, що теоретичні та практичні розробки обліку й аналізу іноземних фінансових інвестицій свідчать про ґрунтовне розуміння проблем, пов'язаних із трансформацією вітчизняної системи обліку. Щороку до України приходять все більше інвесторів. Приплив іноземного капіталу викликає чимало запитань щодо його обліку.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченню проблем організації та методики бухгалтерського обліку на підприємствах присвячені праці вітчизняних учених і фахівців: М.Т. Білухи [6], Ф.Ф. Бутинця [7], С.Ф. Голова [9], С.М. Лайчук [13], О.В. Олійник [8], В.В. Сопка [14].

Незважаючи на те, що питання класифікації інвестицій вивчені в повній мірі, проте майже відсутні наукові дослідження з питань методів їх оцінки (формування вартості), а отже, і відображення фінансових результатів у бухгалтерському обліку.

Тому метою дослідження є вивчення організації обліку й аудиту діяльності підприємства з іноземними інвестиціями, а також їх оцінка та відображення у бухгалтерському обліку.

Основні результати дослідження. Підприємство з іноземними інвестиціями - це підприємство будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого, за його наявності, становить не менше 10%. Рівень відповідальності іноземних інвесторів за боргами підприємства з іноземними інвестиціями залежить від особливостей обраної організаційно-правової форми. Зазначені підприємства можуть утворюватися в результаті:

- а) часткової участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами;
- б) придбання корпоративних прав діючих підприємств;
- в) створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю.

Вітчизняне законодавство розрізняє такі основні види іноземних інвестицій:

- 1) іноземна валюта, що визнається конвертованою Національним банком України;
- 2) валюта України (у разі реінвестицій);
- 3) будь-яке рухоме і нерухоме майно та пов'язані з ним майнові права;

4) акції, облігації, інші цінні папери, а також корпоративні права (права власності на частку (пай) у статутному фонді юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн), виражені у конвертованій валюті;

5) грошові вимоги та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, гарантовані першокласними банками і вартість яких виражена у конвертованій валюті;

6) іноземні інвестиції у вигляді будь-яких прав інтелектуальної власності;

7) права на провадження господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих відповідно до законодавства України або згідно з договорами;

8) інші цінності відповідно до законодавства України [1].

Якщо інвестиції здійснюються не у грошовій формі, то вони мають бути оцінені як в іноземній конвертованій валюті, так і в гривнях за угодою сторін. Оцінка проводиться з урахуванням міжнародних або українських ринкових цін із застосуванням обмінного курсу НБУ [13].

Державна реєстрація іноземних інвестицій здійснюється органами державної реєстрації після їх фактичного внесення. Для державної реєстрації іноземних інвестицій іноземний інвестор або уповноважена ним особа подає органу державної реєстрації такі документи:

- інформаційне повідомлення про внесення іноземної інвестиції, заповнене за спеціальною формою з відміткою податкового органу за місцем здійснення інвестиції про її фактичне внесення;

- документи, що підтверджують форму здійснення іноземної інвестиції (установчі документи, договори (контракти) про виробничу кооперацію, спільне виробництво та інші види спільної інвестиційної діяльності, концесійні договори тощо);

- документи, що підтверджують вартість іноземної інвестиції;

- документ, що свідчить про внесення заявником плати за реєстрацію (у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на день здійснення реєстрації іноземної інвестиції).

Державна реєстрація іноземної інвестиції діє протягом усього періоду функціонування інвестиції. У разі повної або часткової репатріації іноземної інвестиції за кордон іноземний інвестор або уповноважена ним особа повинні повідомити про це відповідний орган державної реєстрації [8].

Підприємства, створені за участю іноземних інвестицій, а також об'єкти (результати) спільної діяльності на території України за участю іноземних інвестицій без створення юридичної особи, в т.ч. на основі договорів (контрактів) про виробничу кооперацію, спільне виробництво, спільну діяльність тощо, підлягають валютному регулюванню й оподаткуванню за правилами, встановленими законодавством України з питань валютного регулювання й оподаткування підприємств, створених без участі іноземних інвестицій, за винятком випадків, коли законами України встановлено пільговий порядок оподаткування підприємств, створених без участі іноземних інвестицій. Винятком з цього правила є надання податкових канікул підприємствам автомобіль-

ної промисловості у разі інвестування в них іноземних інвестицій на суму, що перевищує 150 млн. дол. США.

Нерезидент може бути засновником суб'єкта малого підприємництва - юридичної особи, платника єдиного податку. Право на сплату єдиного податку виникає, якщо у статутному фонді суб'єкта малого підприємництва частка нерезидента не перевищує 25%.

Майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємств з іноземними інвестиціями (крім товарів для реалізації або власного споживання), звільняється від обкладання митом. Митні органи здійснюють пропуск такого майна на територію України на підставі виданого підприємством простого векселя на суму мита з відстроченням платежу не більше ніж на 30 календарних днів з дня оформлення ввізної вантажної митної декларації. Вексель погашається і ввізне мито не справляється, якщо у період, на який дається відстрочка платежу, зазначене майно зараховане на баланс підприємства і податковою інспекцією за місцезнаходженням підприємства зроблена відмітка про це на примірнику векселя [9].

Згідно із законодавством, операції з передачі основних засобів як внеску до статутного фонду юридичної особи для формування її цілісного майнового комплексу в обмін на емітовані такою юридичною особою корпоративні права, у т.ч. при ввезенні основних фондів на митну територію України (крім підакцизних товарів) або при вивезенні за межі митної території України, не є об'єктом обкладення ПДВ.

Якщо протягом трьох років з часу зарахування іноземної інвестиції на баланс підприємства з іноземними інвестиціями майно, що було ввезено в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу зазначеного підприємства, відчужується, у т.ч. через припинення діяльності цього підприємства (крім вивезення іноземної інвестиції за кордон), підприємство з іноземними інвестиціями сплачує ввізне мито та інші відповідні податки, які обчислюються, виходячи з митної вартості цього майна, перерахованої у валюту України за офіційним курсом валюти України, визначеним НБУ на день здійснення відчуження майна.

Основні методологічні аспекти бухгалтерського обліку фінансових іноземних інвестицій регламентовані національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Разом із тим процедури обліку недостатньо описані з огляду на різноманітність операцій з іноземними інвестиціями, складність і суперечність змісту нормативної бази, змісту стандартів обліку та відсутність досвіду роботи на вітчизняних підприємствах у сфері іноземного інвестування [П].

Порядок відображення окремих операцій з іноземними інвестиціями в бухгалтерському обліку демонструє табл. 1.

Отримані від іноземного інвестора цінні папери обліковуються відповідно до П(С)БО 12 як фінансові інвестиції. Залежно від виду цінних паперів та їх призначення вони можуть обліковуватися на рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» (якщо цінні папери утримуються підприємством протягом періоду, що перевищує 12 місяців віддати балансу) або на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції» (інвестиції зі строком утримання менше 12-ти місяців).

Початково фінансові інвестиції обліковуються за собівартістю, яка в цьому випадку дорівнює вартості цінних паперів, вираженій в іноземній валюті, і зафіксована в установчих документах. Надалі оцінка інвестицій здійснюється на кожну дату балансу згідно з П(С)БО 12 у загальностановленому порядку [11].

Таблиця 1. Відображення в обліку новоствореного підприємства внесення до його статутного капіталу іноземних інвестицій [14]

№	Зміст господарської операції	Бухгалтером з проведення	
		Дт	Кт
	Сформовано статутний капітал, відображено за боргованість засновника	46	40
2	Відображено курсову різницю за внесками коштами	46	744
3	Прийнято рішення збільшити статутний капітал	46	40
4	Видано податковий вексель на суму мита при ввезенні основних фондів	377	621
~5~	Отримано векселі від засновника	143	46
6	Погашено податковий вексель	621	377

Висновки і пропозиції. Іноземне інвестування є одним з головних чинників інтеграції економіки України у світове господарство й одночасно однією з важливих складових динамічного розвитку національної економіки. Одним з найпоширеніших способів здійснення іноземних інвестицій є створення підприємств з іноземними інвестиціями, які, перебуваючи у статусі звичайних господарюючих суб'єктів, одночасно мають можливість залучення нових технологій, управлінського і виробничого досвіду, матеріальних, фінансових та інших ресурсів з інших країн.

На ефективність фінансової діяльності підприємств з іноземними інвестиціями впливають чинники зовнішнього і внутрішнього середовищ. Зовнішнє середовище визначається чинниками непрямої і прямої дії. Чинниками непрямої дії є: міжнародне середовище, інституційно-правове, соціально-етичне, етнокультурне середовище, кредитно-фінансова, фіскальна, валютна політика держави. Пряма дія зовнішнього середовища зумовлюється такими чинниками: власники, споживачі, постачальники, кредитори, конкуренти. Стратегія, структура, персонал і технологія діють у межах внутрішнього середовища [13].

Таким чином, теоретичне обґрунтування змісту й особливостей функціонування підприємств з іноземними інвестиціями, а також визначення ключових практичних засад оптимізації фінансової діяльності підприємств з участю іноземного капіталу дало змогу сформулювати цілісний науковий підхід до удосконалення фінансової складової функціонування підприємств з іноземними інвестиціями та гармонізації їх розвитку із завданнями щодо стимулювання інтенсивного економічного зростання.

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII // zakon1.rada.gov.ua.
2. Про цінні папери та фондову біржу: Закон України від 18.06.1991 № 1201-XII // zakon1.rada.gov.ua.
3. Аудит: Навч. посібник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. - Житомир: ЖІТІ, 2002. - 480 с.
4. Білуха М.Т. Курс аудиту: Підручник. — К.: Вища школа; Знання, 1998. - 574 с.
5. Бутинець Т.А., Чижевська Л.В., Береза С.Л. Бухгалтерський облік: Навч. посібник для студентів вузів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. - Житомир: ЖІТІ, 2000. - 672 с.

6. *Бутинець Ф.Ф.* Бухгалтерський облік в Україні: Міфологія. - Житомир: ЖДТУ, 2003. - Ч. 2. - 524 с.
7. *Бутинець Ф.Ф.* Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. - Житомир: ЖІТІ, 2001. - 100 с.
8. *Бутинець Ф.Ф., Мних С.В., Олійник О.В.* Економічний аналіз. Практикум: Навч. посібник для студентів вузів. - Житомир: ЖІТІ, 2000. - 416 с.
9. *Голов С.Ф., Костюченко В.М.* Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: Практ. посібник. - К.: Лібра, 2001. - 840 с.
10. *Єрмошенко М.М., Плужников І.О.* Аналіз і оцінка інвестиційних проектів: Навч. посібник. - 2-е вид. — К.: Національна академія управління, 2006. - 156 с.
11. Інвестування: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А.А. Пересада, О.О. Смірнова, С.В. Онікієнко, О.О. Ляхова. - К.: КНЕУ, 2004. - 250 с.
12. *Кириченко О.А., Єрохін С.А.* Інвестування: Навч. посібник. — К.: Національна академія управління, 2008. - 440 с.
13. Організація бухгалтерського обліку: Підручник/Ф.Ф. Бутинець, С.М. Лайчук, О.В. Олійник, М.М. Шигун. - Житомир: Рута, 2002. - 592 с.
14. *Сопко В.* Бухгалтерський облік: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2000. — 448 с.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2011.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

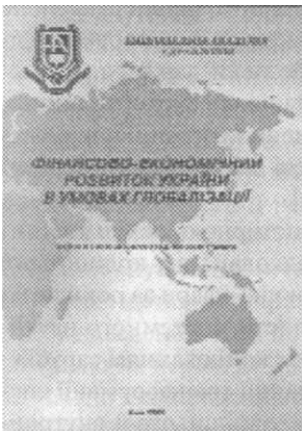
СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26

E-mail: book@nam.kiev.ua

тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізації: Колективна наукова монографія / За ред. Я.В. Белінської. — К.: Національна академія управління, 2008. - 212 с. Ціна без доставки - 25 грн.

Монографія присвячена фінансово-економічним проблемам розвитку економіки України в умовах глобалізації. Викладені теоретико-методологічні питання розробки стратегії входження України у світове господарство та формування фінансово-економічного механізму цього процесу. В основу викладу матеріалу монографії покладені багаторічні дослідження науковців в галузі економічної теорії, фінансів та банківської справи, які були апробовані на сторінках авторитетного журналу "Актуальні проблеми економіки" в 2004-2007 роках. В монографії обґрунтовано шляхи забезпечення структурно збалансованого економічного зростання економічної системи України та її ефективного міжнародного співробітництва, визначені напрями вдосконалення всіх ланок господарської системи.